

túak. Mindazonáltal nem mondott le Herczeg az írónak küldetéses hivatásáról, vagyis arról a feladatról, hogy a nemzeti élet folyását eszmélkedéseivel nyomon kövesse, és a fejlődés egyes jelenségeivel kapcsolatban rámutasson az elvek és kötelességek feltétlen parancsára. Már Emlékezéseinek olvasásakor is jólesően tapasztaltuk, hogy a századforduló könyvnyelmu életfelfogásának és felszínes életmódjának bemutatásakor több helyen bátran hangot ad a higgadt és kristályos életbölcsestől fakadó kritikának.

Összegyűjtött cikkeinek most megjelent kötetében az életlátásnak és élettapasztalásnak ugyanez az elvi — szinte filozófiai — emelkedettsége párosul az iránymutatás vágyával sőt a javítás készségével. A nemzeti élet ünnepeit és hétköznapjait, próbálkozásait és sorsfordulóit teszi Herczeg a történelem és a közérdek mérlegére. Így akarja igazi súlyukat és helyes irányukat megállapítani.

Társadalom- és németzszezméletét a feltétlenjóhiszeműség és elvtiszta-ság jellemzi. Kár, hogy az egyke-kérdésben csak az immánens orvoslás lehetőségét ismeri.

Ypszilon.

Kerekesházy József, Apponyi. (Singer és Wolfner Irodalmi Intézet kiadása. 1942. 290 old. 28 képpel).

Apponyi Albertet a 85. születésnapján felkérte a magyar képviselőház, hogy »a jövő nemzedék okulására... írja meg emlékiratait«. Almásy házelnök szavai szerint »A jövő történetírásnak nagy érdekei fűződnek ahhoz, hogy az a szellemi kincs, amelyet a nagy államférfi félszázados politikai pályafutása alatt összegyűjthetett, a nemzet számára biztosíttassék.« Apponyi azonban a felkérésnek — mindnyájunk legigazabb sajnálatára — már nem tehetett teleget. Ezt a veszteséget igyekszik a szerző részben pótolni azáltal, hogy Apponyi feljegyzései és Apponyiné közlései alapján vázolja ennek a külföld előtt is nagy köztiszteltben álló nemzetpátriárkának egyéniségét, politikai elveit és azt a felmérhetetlen szolgálatot, amelyet mint a magyar igazságnak »európai nagykövete« nemzetének végzett.

A mű címe helyesebben ez lenne: Apponyi és kora. Kerekesházy ugyanis nemcsak hősenek életkörülményeit kíséri végig, hanem részletes és eleven vonásokkal rajzolja meg Apponyi életének és működésének háttereként a hazai közállapotokat is; így a kiegyezés korát, Tisza Kálmán kormányzatát, az egyházpolitikai harcokat, a millennium káprázatos nemzeti ünnepét, a világháborút, majd a békediktátumok eseményeit, amelyben Apponyinak olyan tragikusan tisztességet jutott.

A könyvnek alapjellegét az írónak az a dicséretes törekvése adja meg, hogy a közéletben szereplő Apponyinak közéleti vezérelveit is igyekszik bemutatni. Ezeken kívül részletesen ismerteti Apponyinak külföldi (német, olasz, angol, amerikai) összeköttetéseit, neves államférfiakkal való kapcsolatait, előadó-körútjait, amelyekkel mérhetetlen szolgálatokat tett nemzetének. Ezek a felvilágosító előadások ugyanis nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a külföld — bizonyos hangos és megtevesztő propaganda ellenére is — tisztábban láthassa a magyarság helyzetét és méltányosabban ítélhesse meg nemzeti törekvéseinket és közállapotainkat.

A mű stílusa és tárgyalási szempontjai a legjobb értelemben vett zurnalisztikára emlékeztetnek. Így a könyv világos beosztásával, emelkedett életszemléletével és tárgyias hitelű emberábrázolásával tanulságos és élvezetes olvasmány. Kíváncsok lennének, hogy az ifjúság legszélesebb rétegei is megismerkedjenek vele.

Augur.

Búzás Viktor, Kelemen Direktor. Györgyi György rajzaival. Budapest, Szent István Társulat kiadása. 1942. 157 l. Ára: 4.80 P.

Az utóbbi évek egyre erősödő ifjúsági irodalmának figyelemreméltó terméke Búzás Viktor könyve. Kelemen Direktor élettörténetébe beleszővi a magyar színjátszás hőskorát. Kelemen László jurátus kancellista volt Pesten; jól forgatja a kardot, szellemes társalgó, hős és lovag. Kinek magas állásokat és könnyű érvényesülést kínálgatott az élet. A korcszméért lelkesedik és szerelmese lesz a magyar szónak, a theátrumnak. Szerző művésze annak, miként lehet az ifjúságot érdeklő mesébe igaz történetet és irodalomtörténetet belevinni. Kelemen társaságában találkozzunk Dugonicscal, Kazinczyval, Schediussszal, Schwartnerrel, Verseghyvel, Benyákkal és Bacsányival, kikben a tudomány és irodalom lángja lobog. Kelemen elveszti az úgynevezett »jó házakat«, menyasszonyát, a kis Charlotte-t, de nem mond le a theátrumról. Pesten nem kíséri fel-lépésüket, de Kelemen Direktor társulatával nyakába veszi az országot és játszanak csűrben, szabad ég alatt, füstös korcsmák ivójában és első úttörői lesznek a magyar színjátszásnak. S míg Kazinczy, Szentjóbí, Verseghy, Bacsányi tömlőben sínylődnek. Kelemen gyalog vagy dilizsánccon járja az országot hűséges társulatával. Öregségére felhagyott az országjárással s több helyen kántoroskodott, de még halála napján is »rol-lékra« tanította gyermekeit, mert szívében magyar theátrista maradt utolsó lehelletéig.

Az ifjúság sokat tanul Búzás könyvéből; nyelve könnyen gördülő és izesen magyaros. Egyes jeleneteit Györgyi György ügyes rajzai teszik szemléletessé. A könyvnek szegedi vonatkozásai is vannak, Kelemen társulata ott is játszott és Vedres Istvánnal is kapcsolatban állott. Búzás »Kelemen Direktort« nyugodtan ajánlhatjuk az ifjúságnak.

Farkas László.

Szécsi Ferenc, Hivatalos és köznapi nyelvünk magyartalanságai. A szerző kiadása.

A kis könyv két részre oszlik. Első felében egy általános nyelvvédő után a magyartalan kifejezéseket tárgyalja, és próbál és ad is helyettük jó magyar kifejezéseket, habár néha-néha a szerző maga is vét a jó magyarság ellen. Erre a részre azt mondhatom, többet is foglalkozhatott volna Szécsi egyes esetek használatával és leírásával, így jobban kifejthette volna a határozott és a határozatlan névelő használatát.

A másik fele Szécsi könyvének: Új magyar szavak szótára. Míg Szécsi könyve első felében a magyartalanságok ellen kel ki, könyvének ebben a részében mindjárt a 3-ik szó magyartalan. Abszolutisztikus = (Szécsi szerint) tejhatalmú. Ez a szó pedig Simonyi Zs.: Helyes magyarság 219 l. szerint így helyes: teljes hatalmú. Ugyanígy a rabattra ajánlott árbóli szava is hibás íképzésű. L. Simonyi: Helyes magyarság 81.